

УДК 1.13.091 (141.33)

Лозицький С.О.

Національний авіаційний університет, Київ

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ОМАРА ХАЙЯМА

Омар Хайям (1048 – 1131) народився у місті Нішапурі – одному з головних культурних центрів стародавнього Ірану. Омар Хайям був видатним філософом вченим, поетом. У філософії Омар Хайям вважав себе послідовником Ібн Сіні (Авіценни). Омар Хайям піддав сумніву непохитність основного постулату Евкліда про те, що паралельні лінії ніколи не перетинаються. Чи справді ніколи – навіть у безкрайньому просторі? А що є нескінченність? І хіба стародавні греки серйозно сприймали нескінченність? Чи не вважали вони нескінченністю те, що неможливо перевірити вимірюванням?

До 1080 року належить перша праця Омара Хайяма – «Трактат про буття і повинність». До цього трактату належить також «Відповідь на три питання: необхідність протиріч у світі, детермінізму та довговічності», у передмові до якої Хайям зазначив, що він не чекав, що йому поставлять питання, де міститься такий сумнів». Коли Хайяму було за 55 він пише свого роду філософський заповіт: «Трактат про загальність існування». Не випадково, що ця філософська робота Хайяма, яка дійшла до наших днів, дуже високо цінувалась ним самим: «Якщо вчені і філософи підійдуть справедливо, то вони зрозуміють, що це коротке більш корисне, ніж усі томи», – так писав Хайям. Останні роки життя Хайям провів у Нішапурі читаючи книги і розмірковуючи про сенс буття. Як стверджує молодший сучасник поета – Бейхак, у день смерті, відклавши книгу Ібн Сіні, Омар Хайям написав заповіт. Потім помолвився і після цього не їв і не пив. Коли закінчив останню вечірню молитву, вклонився до землі і сказав: «О Боже мій, Ти знаєш, що я спізнав Тебе в міру моїх можливостей. Пробач мені, моє пізнання Тебе – це мій шлях до Тебе». І помер.

Омар Хайям відшліфував форму рубаї і визначив його внутрішні закони. Девізом його творчості можуть бути слова: «Хай живе життя!» Яким воно буде після смерті», – невідомо нікому, стверджує поет. У своїх філософських трактатах Хайям виступав як прибічник східного аристотелізму зі значними елементами неоплатонізму, суттєво пристосованого до мусульманського віровчення. Точка зору Хайяма згодом отримала в Європі назву «концептуалізм». Незважаючи на всю свою мудрість пізнання життя, світу, різних наук на схилі своїх літ Омар Хайям робить висновок, який відкриває усю суть буття людини і цей висновок він пише у своїх безсмертних рубаї:

Я тільки й знаю, що знання шукаю,

В найглибші таємниці проникаю.

Я думаю вже сімдесят два роки –

І бачу, що нічого я не знаю.

Отже, людина живе, розвивається, пізнає, але ніколи не зможе осягнути все.

Науковий керівник: Кондратюк Л.С., к. філос. н., доцент